

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr.5
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.11/6 din 29 septembrie 2014*

CURRICULUM la disciplina

„CEDO și jurisprudența CtEDO”

(candidați la funcții de judecător și procuror)

AUTORI:

Luciana IABANGI,
Specialist instruire judiciare (USAID/ROLISP), formator INJ
Diana SÂRCU,
Doctor în drept, conferențiar universitar, formator INJ

_____AVIZAT
Mariana PITIC, șef al Direcției instruire și cercetare

I. PRELIMINARII

La 12 septembrie 1997 Republica Moldova a devenit parte la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO). Prin aderarea la CEDO Republica Moldova s-a angajat să asigure respectarea drepturilor garantate de CEDO și protocoalele adiționale la aceasta și a recunoscut jurisdicția Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) de a examina cererile depuse împotriva Moldovei.

Termenii folosiți în CEDO și în jurisprudența CtEDO au un sens autonom. Nu există un comentariu oficial al CEDO. Interpretarea drepturilor și libertăților convenționale este realizată de CtEDO pe marginea examinării cauzelor concrete. În peste o jumătate de secol CtEDO a pronunțat peste 12000 de hotărâri, dintre care peste 200 vizează Republica Moldova. Statele Părți la CEDO s-au angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale CtEDO.

Studierea acestei discipline este menită să contribuie la familiarizarea candidaților la funcțiile de judecător și procuror din cadrul Institutului Național al Justiției cu principiile de aplicare a CEDO, cu modul de funcționare a CtEDO și efectele hotărârilor CtEDO. O atenție deosebită la predarea cursului va fi acordată jurisprudenței CtEDO în cauzele moldovenești și aplicării CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audientul va obține următoarele competențe:

- va putea să relateze despre particularitățile sistemului de protecție a drepturilor omului instituit prin CEDO
- va cunoaște catalogul drepturilor reglementate de CEDO și procedura CtEDO
- va cunoaște legislația și practica judiciară națională cu privire la aplicarea CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova
- va avea abilitatea de a determina soluții corecte privind problemele de ordin practic de interpretare și aplicare a prevederilor CEDO
- va dezvolta abilitatea de a aplica principiile de drepturile omului în activitatea sa profesională zilnică

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil să:

- definească principiile CEDO;
- identifice drepturile garantate de CEDO;
- descrie modul de organizare și funcționare a CtEDO și procedura de examinare a cererilor de către CtEDO;
- explice efectele hotărârilor CtEDO;
- explice esența cauzelor de referință contra Moldovei examinate de CtEDO;
- aplice legislația și practica judiciară națională cu privire la implementarea CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova;
- identifice discrepanțele dintre legislația Republicii Moldova și practica CtEDO
- soluționeze cauze concrete prin aplicarea corectă a drepturilor garantate de CEDO;
- aplice practica CtEDO la emiterea unui act procedural și în activitatea profesională;
- actualizeze cunoștințele sale în domeniul CEDO.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formatori	Semestrul	Total ore	Ore Curs	Ore practice	Evaluarea finală
CEDO și jurisprudența CtEDO	Luciana IABANGI Diana SÂRCU	I	54 ore	18 ore	36 ore	examen

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Sistemul Consiliului Europei de protecție a drepturilor omului. Noțiuni generale despre Convenția Europeană pentru Drepturile Omului	2	2
2.	Criterii de inadmisibilitate a cererilor la CtEDO	2	4
3.	Procedura CtEDO	2	4
4.	Dreptul la viață (art. 2 CEDO), Interzicerea torturii (art. 3 CEDO) Activitate individuală - Interzicerea sclaviei și a muncii forțate (art. 4)	2	4
5.	Dreptul la libertate și siguranță (art. 5 CEDO) și Dreptul la un proces echitabil (partea I) Activitate individuală - Libertatea de circulație (art. 2 prot. 4)	2	4
6.	Dreptul la un proces echitabil (partea II), Dreptul la un recurs efectiv (art. 13 CEDO) Activitate individuală - Garanții suplimentare în cazul procedurilor penale	2	6
7.	Drepturile calificate	2	4
8.	Interzicerea discriminării (art. 14 CEDO și Protocolul nr. 12 la CEDO), Protecția proprietății (art. 1 prot. 1), Dreptul la instruire (art. 2 prot. 1), Dreptul la alegeri libere (art.3 prot. 1), Expulzarea	2	4
9.	Efectele hotărârilor CtEDO	2	4
	TOTAL	18	36

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice Resurse logistice	Sugestii pentru lucrul individual
Tema 1. Sistemul Consiliului Europei de protecție a drepturilor omului. Noțiuni generale despre Convenția Europeană pentru Drepturile Omului		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>1. <i>Protecția DO în cadrul Consiliului Europei:</i> sistemul instituit prin CEDO, sistemul instituit prin Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.</p> <p>2. <i>Noțiuni generale despre CEDO:</i> elaborarea CEDO, situația existentă pînă la Protocolul nr. 11, schimbările introduse prin Protocolul nr.11, schimbările introduse</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>Prelegere cu suport vizual</p> <p>Proiector/laptop Acces la internet</p>	<p>Studiu individual de cercetare, lectura</p>

<p>prin Protocolul nr. 14, schimbările propuse de Protocolul nr. 15, prevederile Protocolului nr.16, aderarea Republicii Moldova, principiile de interpretare a CEDO, Statutul CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova, Organizarea CtEDO, Hotărârile și Deciziile CtEDO , surse de informare cu privire la CEDO și jurisprudența CtEDO.</p> <p><i>3. Noțiuni generale despre drepturile garantate de CEDO: drepturile „calificate” și „necalificate”, obligația de a asigura respectarea drepturilor omului (art. 1 CEDO) (obligații negative și pozitive), distincția dintre „drepturi” și „libertăți”, triplul test (prevăzut de lege, scopul legitim și proporționalitatea), limitarea aplicării restrîngerilor drepturilor (art. 18 CEDO), derogarea în caz de stare de urgență (art. 15 CEDO) și denunțarea CEDO (art.58 CEDO).</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să caracterizeze sistemul CEDO de protecție a drepturilor omului 2. Să definească mandatul Comitetului european pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT) 3. Să aplice principiile de interpretare a CEDO 4. Să relateze despre organizarea CtEDO, precum și despre hotărârile și deciziile CtEDO 5. Să relateze noțiuni generale despre drepturile garantate de CEDO 6. Să dezvolte abilități practice de căutare a jurisprudenței CEDO 	<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Brainstorming Dezbaterea Exercițiul</p>	<p>Studiu individual de cercetare, lectura, exercițiul</p>
<p>Tema 2. Criterii de inadmisibilitate a cererilor la CtEDO</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Excepțiile preliminare:</i> procedura incidentă, momentul derulării, importanța satisfacerii condițiilor de admisibilitate, impactul asupra procedurii. 2. <i>Condiții de procedură:</i> epuizarea căilor de recurs interne, respectarea termenului de 6 luni, excluderea anonimatului, condiția de litispendență, examinare anterioară. 3. <i>Condiții de fond:</i> incompatibilitatea, caracterul abuziv, lipsa vădită de fundament, prejudiciu neimportant. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să definească procedura incidentă 2. Să identifice momentul invocării excepțiilor preliminare și partea care le invocă 3. Să distingă condițiile de admisibilitate legate de procedură de cele legate de fondul cauzei 4. Să cerceteze jurisprudența CtEDO aplicabilă condițiilor de admisibilitate 5. Să formuleze principiile degajate de CtEDO privind 	<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>Prezentare Power Point</p> <p>Discutarea noilor evoluții jurisprudențiale Evaluarea lucrului individual Studiu de caz</p>	<p>Studiu normativ Studiu jurisprudențial</p> <p>Portofoliu „Calitatea de victimă” Raport „Rezervele la CEDO” Referat „Incompatibilitatea cererii cu CEDO”</p>

interpretarea condițiilor de inadmisibilitate 6. Să proiecteze excepțiile preliminare pe marginea unei spețe		Elaborarea compendiului personal
Tema 3. Procedura CtEDO		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Introducerea cererii</i>: natura cererilor, rolul grefei, prioritatea tratării cererilor <i>Parcursul cererii</i>: admisibilitatea, examinarea fondului, adoptarea hotărârii, retrimiteră <i>Procedura contencioasă</i>: observații, replici, duplici, audierile, misiunile de constatare a faptelor, probele și sarcina probațiunii, reglementarea amiabilă, radierea de pe rol, desesizare, asistența juridică și reprezentarea <i>Chestiuni incidente</i>: măsuri provizorii, terță intervenție <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Să distingă categoriile de cereri de sesizare a CtEDO Să identifice circumstanțele de examinare prioritară a unei cereri Să cerceteze etapele examinării unei cereri pe rolul CtEDO Să analizeze elementele de procedură a CtEDO Să formuleze observații pe marginea unei cereri adresate CtEDO Să proiecteze schema completă de examinare a cererii în fața CtEDO 	<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>Prezentare Power Point</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Evaluarea lucrului individual Completarea formularului de cerere</p>	<p>Studiu normativ</p> <p>Studiu jurisprudențial</p> <p>Studiul instrucțiunilor practice ale CtEDO</p> <p>Formularea cererilor individuale Proiectarea individuală a parcursului cererii Elaborarea unui fișier tematic „Cereri interstatale” Actualizarea compendiului personal</p>
Tema 4. Dreptul la viață (art. 2 CEDO), Interzicerea torturii (art. 3 CEDO)		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Dreptul la viață (art. 2 CEDO)</i>: conceptul de „viață”, para. 2 al art. 2 CEDO și Protocoalele nr. 6 și 13 la CEDO, obligații pozitive în temeiul art. 2 al CEDO. <i>Interzicerea torturii (art. 3 CEDO)</i>: aplicabilitatea art. 3 CEDO (nivelul minim de severitate), conceptele de „tortură”, „tratament inuman”, „tratament degradant”, „pedeapsă inumană” și „pedeapsă degradantă”, obligații pozitive: condițiile de detenție, obligația de a efectua o anchetă cu privire la plîngerile de maltratare, obligația de a proteja minorii împotriva maltratărilor, art. 3 CEDO și acordarea asistenței medicale, chestiuni legate de expulzare și extrădare, „culoarul morții”, discriminarea și art. 3 CEDO, cauze moldovenești cu privire la art. 2 și art. 3 CEDO 	<p>Prelegere cu suport vizual</p> <p>Proiector/laptop Acces la internet</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>Studiu individual de cercetare a jurisprudenței CtEDO indicate de formator, lectura surselor bibliografice</p>

<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să definească dreptul la viață, potrivit jurisprudenței CtEDO 2. Să relateze cazurile de justificare a omorului conform paragrafului 2 art. 2 CEDO 3. Să identifice soluții corecte la problemele de ordin practic privind aplicarea clauzelor de excepție din paragraful 2 al art.2 CEDO 4. Să identifice atât obligații substantive (pozitive și negative) cât și obligații procedurale ale statului conform art. 2 CEDO 5. Să relateze despre completarea garanțiilor dreptului la viață prin prevederile Protocolului nr.6 și Protocolul nr. 13 CEDO. 6. Să explice conținutul dreptului garantat de art. 3 CEDO și evaluarea standardului minim de severitate. 7. Să relateze despre sarcina și standardul probei în cazul în care o persoană este arestată sau deținută 8. Să identifice atât obligații substantive cât și obligații procedurale ale statului conform art. 3 CEDO 9. Să cunoască și aplice jurisprudența relevantă CtEDO privind aplicare art. 2 și 3 CEDO. 10. Să întocmească o hotărâre CEDO, în baza unei spețe, aplicând jurisprudența CtEDO privind art. 2 și 3 CEDO. 	<p>Discuția, brainstorming-ul, exercițiul, studiul de caz, jocul de rol</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Studiu individual de cercetare a jurisprudenței CtEDO indicate de formator, lectura surselor bibliografice</p>
<p>Tema 5. Dreptul la libertate și siguranță (art. 5 CEDO) și Dreptul la un proces echitabil (partea I)</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Dreptul la libertate și siguranță (art. 5 CEDO) și Libertatea de circulație (art. 2 prot. 4):</i> conceptul de „lipsire de libertate”, prezumția de libertate și excepțiile când o persoană poate fi lipsită de libertate, înștiințarea asupra motivelor arestării și asupra oricărei acuzații aduse (art. 5 para. 2), autorizarea arestului persoanei reținute în temeiul art. 5 para. 1 lit. c (art. 5 para. 3), dreptul de a depune un recurs împotriva arestării sau reținerii (art. 5 para. 4), dreptul la reparații pentru lipsirea de libertate contrară art. 5 CEDO (art. 5 para. 5), cauze moldovenești cu privire la art. 5 CEDO, libertatea de circulație (art. 2 prot. 4). 2. <i>Dreptul la un proces echitabil (partea I):</i> conceptul de „judecare în mod echitabil”, aplicabilitatea art. 6, necesitatea unei proceduri judiciare, drepturi și obligații cu caracter civil și existența „încălțării”, acuzație în materie penală îndreptată împotriva sa, accesul la justiție, 	<p>Prelegere cu suport vizual</p> <p>Proiector/laptop Acces la internet</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>Studiu individual de cercetare a jurisprudenței CtEDO indicate de formator, lectura surselor bibliografice</p>

<p>dreptul la o instanță instituită prin lege, dreptul la o instanță independentă și imparțială, dreptul la examinarea cauzei într-un termen rezonabil, executarea hotărârilor judecătorești</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să definească conceptul autonom „privare de libertate” 2. Să explice aplicarea excepțiilor de la regula libertății, enumerate în art. 5 paragraful 2 CEDO 3. Să explice esența obligației statutului de a furniza în cel mai scurt termen motivele arestării 4. Să argumenteze importanța obligației statului de a aduce prompt orice persoană deținută în fața unui judecător sau altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare 5. Să identifice conținutul dreptului de a depune un recurs împotriva arestării sau reținerii unei persoane cu scopul stabilirii legalității detenției 6. Să relateze despre dreptul la reparații ale victimei supuse unei arestări sau rețineri ilegale 7. Să cunoască și aplice jurisprudența relevantă CtEDO privind aplicare art. 5 CEDO. 8. Să întocmească o hotărâre CEDO, în baza unei spețe, aplicând jurisprudența CtEDO privind art. 5 CEDO 9. Să definească conceptele autonome și sfera de aplicare a art. 6 CEDO la procesul civil și penal și la diferite etape ale procesului. 10. Să aplice conceptul autonom de drepturi și obligații cu caracter civil și acuzație în materie penală 11. Să aplice dreptul de acces la justiție și să cunoască limitările ce-i pot fi aduse 12. Să aplice testul obiectiv și subiectiv în ceea ce privește instanța de judecată 13. Să determine caracterul rezonabil al termenului de examinare a dosarului în baza criteriilor stabilite de CtEDO 14. Să cunoască și aplice jurisprudența relevantă CtEDO privind aplicare art. 6 CEDO. 8. Să întocmească o hotărâre CEDO, în baza unei spețe, aplicând jurisprudența CtEDO privind art. 6 CEDO 	<p>Discuția, brainstorming-ul, exercițiul, studiul de caz, jocul de rol</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Studiu individual de cercetare a jurisprudenței CtEDO indicate de formator, lectura surselor bibliografice</p>
<p>Tema 6. Dreptul la un proces echitabil (partea II), Dreptul la un recurs efectiv (art. 13 CEDO)</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p><i>1. Dreptul la un proces echitabil (partea II):</i> dreptul la judecarea într-un mod public al cauzei, dreptul la judecarea cauzei într-un mod echitabil (posibilitatea de a participa la examinarea cauzei, egalitatea armelor, contradictorialitatea și prezentarea probelor, hotărârea motivată, securitatea raporturilor juridice), prezumția nevinovăției (art. 6 para. 2), drepturile acuzatului (dreptul</p>	<p>Prelegere cu suport vizual</p> <p>Proiector/laptop</p> <p>Acces la internet</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>Studiu individual de cercetare a jurisprudenței CtEDO indicate de formator, lectura surselor</p>

<p>de a fi informat asupra naturii și cauzei acuzației aduse, dreptul de a nu se auto-incrimina, dreptul de a dispune de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării sale, dreptul la apărător, dreptul de a chema și interoga martori, dreptul la interpret, cauze moldovenești cu privire la art. 6 CEDO.</p> <p>2. Dreptul la un recurs efectiv (art. 13 CEDO). Raportul dintre art. 13 și alte articole CEDO.</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să determine aplicabilitatea dreptului persoanei la o audiere publică 2. Să aplice garanțiile dreptului la judecarea cauzei în mod echitabil 3. Să relateze jurisprudența CtEDO cu privire la aplicarea prezumției nevinovăției 4. Să identifice drepturile acuzatului conform prevederilor art. 6 CEDO 5. Să relateze despre noțiunea de recurs efectiv în sensul art. 13 CEDO 6. Să determine raportul dintre art. 13 CEDO și alte articole din Convenție 5. Să cunoască și aplice jurisprudența relevantă CtEDO privind aplicarea art. 6 CEDO. 6. Să întocmească o hotărâre CEDO, în baza unei spețe, aplicând jurisprudența CtEDO privind art. 6 CEDO 	<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Discuția, brainstorming-ul, exercițiul, studiul de caz, jocul de rol</p>	<p>bibliografice</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Studiu individual de cercetare a jurisprudenței CtEDO indicate de formator, lectura surselor bibliografice</p>
<p>Tema 7. Drepturile calificate</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore teoretice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Conceptul de drepturi calificate</i>: identificare, triplul test, convergența lor 2. <i>Dreptul la respectarea vieții private și de familie (art. 8 CEDO)</i>: interceptarea corespondenței și a convorbirilor, percheziționarea „domiciliului”, drepturile părintești, situația deținuților, dreptul la imigrare, starea civilă, informațiile cu caracter personal, poluarea și zgomotul excesiv, defăimarea și viața privată 3. <i>Libertatea de exprimare (art. 10 CEDO)</i>: conținutul, destinatarii protecției, noile dimensiuni ale protecției 4. <i>Libertatea de gândire, de conștiință și de religie (art. 9 CEDO)</i>: libertatea de a schimba religia sau convingerea, libertatea de a-și manifesta religia 5. <i>Libertatea de întrunire și asociere (art. 11 CEDO)</i>: autorizarea întrunirilor și sancționarea pentru participarea la întruniri neautorizate, înregistrarea asociațiilor obștești, suspendarea/lichidarea asociațiilor obștești sau a partidelor politice, interzicerea simbolurilor partidelor, refuzul de a înregistra cultele religioase <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>Ore teoretice</i></p> <p>Prezentare Power Point</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p>	<p>Studiu jurisprudențial</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. Să distingă drepturile absolute de cele calificate 2. Să identifice jurisprudența relevantă pe marginea drepturilor calificate 3. Să formuleze principiile de aplicabilitate degajate din jurisprudență la examinare fiecărui caz în parte 4. Să aplice exercițiul triplului test la evaluarea unei ingerințe 5. Să formuleze cereri de sesizare a CtEDO cu privire la încălcarea drepturilor calificate 	<p>Discutarea noilor evoluții jurisprudențiale</p> <p>Testare</p> <p>Evaluarea lucrului individual</p>	<p>Identificarea fișierelor tematiche pertinente</p> <p>Elaborarea fișierului tematic „Răpirea copiilor”</p> <p>Elaborarea fișierului tematic „Simboluri politice”</p> <p>Actualizarea compendiului personal</p>
<p>Tema 8. Interzicerea discriminării (art. 14 CEDO și Protocolul nr. 12 la CEDO), Protecția proprietății (art. 1 prot. 1), Dreptul la instruire (art. 2 prot. 1), Dreptul la alegeri libere (art.3 prot. 1), Expulzarea</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore teoretice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Interzicerea discriminării (art. 14 CEDO și Prot. 12):</i> autonomia interdicției, discriminări legitime, clauza generală de nediscriminare, discriminarea rasială, orientarea sexuală, identitatea de gen 2. <i>Protecția proprietății (art.1, Prot.1):</i> noțiunea de „bun”, lipsirea de proprietate, reglementarea folosinței bunurilor 3. <i>Dreptul la instruire (art. 2, Prot.1):</i> accesul la instruire, opiniile filosofice și religioase ale părinților 4. <i>Dreptul la alegeri libere(art. 3, Prot.1):</i> conținutul dreptului la alegeri libere, eligibilitatea, dreptul de vot al deținuților 5. <i>Expulzarea:</i> interzicerea expulzării propriilor cetățeni (art. 3 prot. 4), interzicerea expulzării colective de străini (art. 4 prot. 4),garanțiile procedurale în cazul expulzărilor de străini (art. 1 prot. 7) 	<p style="text-align: center;"><i>Ore teoretice</i></p> <p>Prezentare Power Point</p>	<p>Studiu jurisprudențial</p>
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să definească discriminare în sensul CEDO 2. Să formuleze principiile de aplicabilitate degajate din jurisprudență la examinare cazurilor de discriminare 3. Să identifice jurisprudența relevantă pe marginea încălcărilor prevăzute de Prot.1 4. Să aplice principiul proporționalității la evaluarea unei ingerințe în exercitarea dreptului de proprietate și dreptului la alegeri libere 5. Să determine întinderea marjei de apreciere a statelor în cazul dreptului la instruire 6. Să formuleze cereri de sesizare a CtEDO cu privire la încălcarea garanțiilor contra expulzărilor 	<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Discutarea noilor evoluții jurisprudențiale</p> <p>Testare</p> <p>Evaluarea lucrului individual</p>	<p>Identificare fișierelor tematiche pertinente</p> <p>Referat „Discriminarea de gen”</p> <p>Portofoliu „Discriminarea romilor”</p> <p>Actualizarea compendiului personal</p>

Tema 9. Efectele hotărârilor CtEDO		
<p style="text-align: center;"><i>Ore teoretice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Actele CtEDO</i>: varietate, structură, caracter definitiv 2. <i>Modalități de executare</i>: măsuri cu caracter individual, măsuri cu caracter general, procedura pilot 3. <i>Supravegherea executării hotărârilor CtEDO</i>: Rolul Comitetului de Miniștri, sistemul de raportare, încheierea monitorizării 4. <i>Consecințele neexecutării hotărârilor CtEDO</i>: consecințe politice, consecințe juridice 	<p style="text-align: center;"><i>Ore teoretice</i></p> <p>Prezentare Power Point</p> <p>Internet</p>	<p>Studiu normativ</p>
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să definească actele CtEDO 2. Să identifice varietatea actelor CtEDO 3. Să stabilească momentul intrării în vigoare 4. Să stabilească termenul de executare a hotărârilor CtEDO 5. Să formuleze modalitățile de executare a hotărârilor CtEDO 6. Să identifice rolului Comitetului de Miniștri în procesul executării 7. Să determine consecințele neexecutării unei hotărâri CtEDO 8. Să întocmească o hotărâre CtEDO pe marginea unei spețe 	<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>Întocmirea unei hotărâri</p> <p>Evaluarea lucrului individual</p>	<p>Referat „Monitorizarea executării hot. Catan și alții c. Moldovei și Federației Ruse”</p> <p>Actualizarea compendiului personal</p>

VII. EVALUAREA

A. Evaluarea continuă va consta din:

- (a) rezolvarea spețelor la orele practice;
- (b) evaluarea referatelor prezentate la orele practice;
- (c) evaluarea lucrului individual
- (d) verificarea cunoștințelor pe baza testelor scrise;
- (e) prestația audientului la orele de curs și orele practice.

B. Evaluarea finală va consta dintr-o examinare scrisă ce va cuprinde subiectele din curriculum. Examinarea scrisă va fi divizată în 2 părți, după cum urmează:

- (a) un subiect teoretic;
- (b) soluționarea a 2 spețe.

VIII. BIBLIOGRAFIE

Acte legislative și normative

1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului
2. Regulamentul CtEDO
3. Hotărârea Curții Constituționale 55 (1999)
4. Hotărârea Curții Constituționale 10 (2010)
5. Hotărârea Plenului CSJ nr. 17 (2000)

Jurisprudența CtEDO

Art. 2 CEDO Hot. Timuș și Țaruș c. Moldovei (2013) Hot. Vasilică c. Moldovei (2014) Hot. Anușca c. Moldovei (2010) Hot. Răilean c. Moldovei (2010) Hot. Ghimp și alții c. Moldovei (2012) Hot. Eduard Popa c. Moldovei (2013) Dec. Pentiacova ș.a. c. Moldovei (2005) Hot. Vo c. Franței (GC) (2004) Hot. Evans c. Regatului Unit (GC) (2007) Hot. Pretty c. Regatului Unit (2002) Hot. Öneriyildiz c. Turciei (GC) (2004) Hot. Ipek c. Turciei (2004) Hot. McCann ș.a. c. Regatului Unit (1995) Hot. Paul și Audrey Edwards c. Regatului Unit (2002) Hot. Osman c. Regatului Unit (1998) Hot. Giuliani and Gaggio c. Italiei (GC) (2011) Hot. Finogenov ș.a. c. Rusiei (2011) Hot. Al-Skeini ș.a. c. Regatului Unit (GC) (2011)	Art. 3 CEDO Hot. Ciorap c. Moldovei (2014) Hot. T.M. și C.M. c. Moldovei (2014) Hot. Eremia c. Moldovei (2013) Hot. Iurcu c. Moldovei (2013) Hot. Gorobeț c. Moldovei (2011) Hot. Paladi c. Moldovei (2009) Hot. Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei (2009) Hot. Colibaba c. Moldovei (2007) Hot. Irlanda c. Regatului Unit (1978) Hot. Cipru c. Turciei (2001) Hot. Costello-Roberts c. Regatului Unit (1993) Hot. R.R. c. Poloniei (2011) Hot. Labita c. Italiei (GC) (2000) Hot. Zyner Ozcan c. Turciei (2007) Hot. Kalashnikov c. Rusiei (2002) Hot. Ramirez Sanchez c. Franței (GC) (2006) Hot. A c. Regatului Unit (1998) Hot. Price c. Regatului Unit (2001) Art. 6 CEDO Partea I Hot. Sandu c. Moldovei (2014)
---	---

Art. 5 CEDO

Hot. Tripăduș c. Moldovei (2014)
Hot. Danalachi c. Moldovei (2013)
Hot. Brega ș.a. c. Moldovei (2012)
Hot. Guțu c. Moldovei (2007)
Hot. Cebotari c. Moldovei (2007)
Hot. David c. Moldovei (2007)
Hot. Boicenco c. Moldovei (2006)
Hot. Becciev c. Moldovei (2005)
Hot. Șarban c. Moldovei (2005)
Hot. Guzzardi c. Italiei (1980)
Hot. Engel ș.a. c. Olandei (1976)
Hot. De Wilde, Ooms și Versyp c. Belgiei (1971)
Hot. Amuur c. Franței (1996)
Hot. Hyde Park și alții c. Moldovei (Nr.4) (2009)
Hot. Baysayeva c. Rusiei (2007)
Hot. Belevitskiy c. Rusiei (2007)
Hot. Ječius c. Lituaniei (2000)
Hot. Bouamar c. Belgiei (1988)
Hot. Varbanov c. Bulgariei (2000)
Hot. Enhorn c. Suediei (2005)
Hot. Hilda Hafsteinsdóttir c. Islandei (2004)
Hot. Chahal c. Regatului Unit (1996)
Hot. Saadi c. Regatului Unit (2006)
Hot. Kerr c. Regatului Unit (1999)
Hot Brogan ș.a. c. Regatului Unit (1988)
Hot. Aksoy c. Turciei (1996)
Hot. Pekov c. Bulgariei (2006)
Hot Scott c. Spaniei (1996)
Hot. Assenov c. Bulgariei (1998)
Hot. Lietzow c. Germaniei (2001)
Hot. Hood c. Regatului Unit (1999)
Hot. Harkmann c. Estoniei (2006)
Hot. Fedotov c. Rusiei (2005)
Hot. Zandbergs c. Letoniei (2011)
Hot. S.T.S. c. Olandei (2011)

Hot. Mitrofan c. Moldovei (2013)
Hot. Olaru ș.a. c. Moldovei (2009)
Hot. Tocono și profesorii Prometeiști c. Moldovei (2007)
Hot. Holomiov c. Moldovei (2006)
Hot. Ziliberberg c. Moldovei (2005)
Hot. Brumărescu c. României (GC) (1999)
Hot. Barbera, Messegue și Jabardo c. Spaniei (1994)
Hot. Ocalan c. Turciei (GC) (2005)
Hot. Allan Jacobson c. Suediei (2000)
Hot. Fayed c. Regatului Unit (1994)
Hot. Massa c. Italiei (1993)
Hot. Vilho Eskelinen ș.a. c. Finlandei (GC) (2007)
Hot. Ferrazzini c. Italy (GC) (2001)
Hot. Escoubet c. Belgiei (GC) (1999)
Hot. Airey c. Irlandei (1979)
Hot. Teltronic-Catv c. Poloniei (2006)
Hot. Cordova c. Italiei (2003)
Hot. Findlay c. Regatului Unit (1997)
Hot. Naumenko c. Ucrainei (2004)
Hot. Bochan c. Ucrainei (2007)
Hot. Kudla c. Poloniei (GC) (2000)
Hot. Philis (nr. 2) c. Greciei (1997)
Dec. Presnyakov c. Rusiei (2005)

Partea II

Hot. Dan c. Moldovei (2011)
Hot. Baroul Partner-A c. Moldovei (2009)
Hot. Eugenia și Doina Duca c. Moldovei (2009)
Hot. Petru Roșca c. Moldovei (2009)
Hot. Grădinar c. Moldovei (2008)
Hot. Ceachir c. Moldovei (2008)
Hot. Levința c. Moldovei (2008)
Hot. Guțu c. Moldovei (2007)
Hot. Popovici c. Moldovei (2007)
Hot. Macovei ș.a. c. Moldovei (2006)
Hot. Popov Nr. 2 c. Moldovei (2005)
Hot. Pretto Ș.A. c. Italiei (1983)
Hot. Brugger c. Austriei (2006)
Hot. Riepan c. Austriei (2000)
Hot. Albert și Le Compte c. Belgiei (1983)
Hot. Werner c. Austriei (1997)
Hot. Kraska c. Elveției (1993)
Hot. Dombo Beheer Bv c. Olandei (1993)
Hot. Brumărescu c. României (Gc) (1999)
Hot. Ryabykh c. Rusiei (2003)
Hot. Kamasinski c. Austriei (1989)
Hot. Imbrioscia c. Elveției (1993)

Art. 9

Hot. Mașaeu c. Moldovei (2009)
Hot. Biserica Adevărat Ortodoxă din

Art. 8

Avram și alții c. Moldovei (2011)
Hot. Bordeianu c. Moldovei (2011)
Hot. Ciubotaru c. Moldovei (2010)
Hot. Petrenco c. Moldovei (2010)
Hot. Iordachi și alții c. Moldovei (2009)
Hot. Mancevschi c. Moldovei (2008)
Hot. Guțu c. Moldovei (2007)
Hot. Ciorap c. Moldovei (2007)
Hot. Niemetz c. Germaniei (1992)
Hot. Evans c. Regatului Unit (GC) (2007)
Hot. Nasri c. Franței (1995)
Hot. Laskey, Jaggard și Brown c. Marii Britaniei
Hot. Golemanova c. Bulgariei (2011)
Hot. M.A.K. și R.K. c. Marii Br. (2010)
Hot. Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit (1985)
Hot. Malov c. Austriei (2007)
Hot. Guerra ș.a. c. Italiei (1998)
Hot. Hatton c. Marii Britaniei (2003)
Hot. Monori c. României și Ungariei (2005)
Hot. Roche c. Regatului Unit (GC) (2005)
Hot. Novoseletskiy c. Ucrainei (2005)
Hot. Von Hanover c. Germaniei (2012)
Hot. Tatar c. României (2009)
Hot. Cosic c. Croației (2009)
Hot. Bigaeva c. Greciei (2009)
Hot. Rotaru c. României (2000)
Hot. K.U c. Finlandei (2008)

Art. 11

Hyde Park și alții c. Moldovei (nr.5 și 6) (2010)
Hot. Brega c. Moldovei (2010)
Hot. Partidul Popular Creștin Democrat c. Moldovei (nr.2) (2010)
Hot. Partidul Popular Creștin Democrat c. Moldovei (2006)
Hot. Ezelin c. Franței (1991)
Hot. Ramazanovă ș.a. c. Azerbaidjanului (2007)
Hot. Partidul Popular Unit Turk c. Turciei (1998)
Hot. Vogt c. Germaniei (1995)
Hot. Hyde Park nr. 1-4 c. Moldovei (2009)
Hot. Faber c. Ungariei (2012)
Hot. Vajnai c. Ungariei (2008)

Moldova și alții c. Moldovei (2007)
Hot. Mitropolia Basarabiei ș.a. c. Moldovei (2001)
Hot. Kokkinakis c. Greciei (1993)
Hot. Larissis ș.a. c. Greciei (1998)
Hot. Thlimmenos c. Greciei (2000)
Hot. Leyla Sahin c. Turciei (GC) (2005)
Hot. Agga c. Greciei (2006)
Hot. Bayatyan c. Armeniei (GC) (2011)

Art.10

Hot. Sofranschi c. Moldovei (2010)
Hot. Flux c. Moldovei (nr.7) (2009)
Hot. Gavrilovici c. Moldovei (2009)
Hot. Guja c. Moldovei (2008)
Hot. Manole și alții c. Moldovei (2008)
Hot. Flux nr. 3 c. Moldovei (2007)
Hot. Kommersant Moldovy c. Moldovei (2007)
Hot. Savițchi c. Moldovei (2005)
Hot. Busuioc c. Moldovei (2004)
Hot. Autronic AG c. Elveției (1990)
Hot. Thoma c. Luxemburgului (2001)
Hot. Dalban c. României (1999)
Hot. Hadjianastassiou c. Greciei (1992)
Hot. Cosado Coca c. Spaniei (1994)
Hot. Nicula c. Finlandei (2002)
Hot. Mehmet Nuri Özen ș.a. c. Turciei (2011)
Hot. Georgel și Georgeta Stoicescu c. României (2011)
Hot. Otegi Mondragon c. Spaniei (2011)
Hot. Editorial Board of Pravoye Delo și Shtekel c. Ucrainei (2011)
Vejdeland ș.a c. Suediei (2012)
Neij și Sunde Kolmisoppi c. Suediei (2013)
Ahmet Yildirim c. Turciei (2012)

Art. 14

Hot. Afacerea lingvistică belgiană (nr. 2) (1968)
Hot. Thlimenos c. Greciei (GC) (2000)
Hot. Andrle c. Cehiei (2011)
Hot. Zarb Adami c. Maltei (2006)
Hot. Moldovan ș.a. c. României (2005)
Hot. Secic c. Croatiei (2007)
Hot. Sejdić și Finci c. Bosniei și Hertegovinei (2009)
Hot. Kiyutin c. Rusiei (2011)
Genderdoc-M c. Moldovei (2012)
Grant c. Marii Britaniei (2006)
E.B. c. Franței (2008)

<p>Art.1, Prot.1</p> <p>Hot. Olaru ș.a. c. Moldovei (2009) Hot. Bălan c. Moldovei (2008) Hot. Megadat.com SRL c. Moldovei (2008) Hot. Dacia SRL c. Moldovei (2008) Hot. Cazacu c. Moldovei (2007) Hot. Sporrong și Lonroth c. Suediei (1982) Hot. Marckx c. Belgiei (1979) Hot. Loizidou c. Turciei (1996) Hot. Gustafsson c. Suediei (1996) Hot. Beyeler c. Italiei (2000) Hot. Sfintele Mănăstiri c. Greciei (1994) Hot. Gazgusuz c. Austriei (1996) Hot. Stran Greek Refineries c. Greciei (1994) Hot. Pressos Compania Naviera SA ș.a. c. Belgiei (1995) Hot. Van der Musele c. Belgiei (1983) Hot Maurice c. Franței (GC) (2005) Hot. Burden și Burden c. Regatului Unit (2006) Hot. Velikovi ș.a. c. Bulgariei (2007) Hot. Broniowski c. Poloniei (GC) (2004) Hot Jahn ș.a. c. Germaniei (GC) (2005) Hot. Jelicic c. Bosniei și Herțegovinei (2006) Hot. Papamichalopoulos ș.a. c. Greciei (1993) Hot. Iatridis c. Greciei (1999)</p>	<p>Art. 2, Prot. 1</p> <p>Hot. Belgian Liguistic case (nr. 2) (1968) Hot. Campbell și Cossans c. Regatului Unit (1982) Hot. D.H. ș.a. c. Cehiei (2006) Hot Blumberga c. Lituaniei (2008) Hot. Ali c. Regatului Unit (2011) Hot. Lautsi ș.a. c. Italiei (2011)</p> <p>Art. 3, Prot.1</p> <p>Hot. Tănase c. Moldovei (2010) Hot. Mathieu-Mohin și Clerfayt c. Belgiei (1987) Hot. Matthews c. Regatului Unit (1999) Hot. Hirst nr. 2 c. Regatului Unit (GC) (2005) Hot. Zdanoka c. Latviei (GC) (2006) Hot. Paksas c. Lituaniei (GC) (2011)</p> <p>Expulzarea</p> <p>Hot. Reiner c. Bulgariei (2006) Hot. Bolat c. Rusiei (2006) Hot. Lupsa .c României (2006) Hot. Kaya c. României (2006)</p>
--	---

Literatura didactică și științifică

1. Jean-Francois Akandji-Kombe *Obligațiuni pozitive în virtutea Convenției europene a Drepturilor Omului: Ghid pentru punerea în aplicare a Convenției europene a Drepturilor Omului* - Chișinău, 2006
2. Corneliu Bîrsan *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole*, ediția a II - București, 2010
3. Luke Clements, Nuala Mole, Alan Simmons *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției* - Chișinău, 2005
4. Микеле Де Салвиа *Прецеденты Европейского Суда по Правам Человека* - Санкт-Петербург, 2004
5. *Executarea hotărîrilor Curții Europene a Drepturilor Omului: Broșură de informare* - Chișinău, 2006
6. Harris, O'Boyle & Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights* – Oxford 2009
7. Ursula Kilkelly *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003
8. Elisabeth Lambert-Abdelgawad *Executarea hotărîrilor Curții Europene a Drepturilor Omului* – Chișinău, 2004

9. Monica Macovei *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 5 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003
10. Monica Macovei *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 10 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003
11. Jeremy McBride *Drepturile omului în procedura penală - Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului* – Chișinău 2009
12. Nuala Mole, Catarina Harby *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 6 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* – Chișinău, 2006
13. Jim Murdoch *Protecting the right to freedom of thought, conscience and religion under the European Convention on Human Rights* - Strasbourg 2012
14. Jacobs, White & Ovey *The European Convention on Human Rights* - Oxford, 2010.
15. Douwe Korff *A guide to the implementation of Article 2 of the European Convention on Human Rights* - Belgium, 2006
16. Karen Reid *A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights* - Sweet and Maxwell, 2011
17. Ivana Roagna *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights* - Strasbourg 2012
18. Eric Svanidze *Effective investigation of ill-treatment, Guidelines on European standards* - Council of Europe 2009
19. Eric Svanidze *Combating ill-treatment and impunity: Rights of detainees and obligations of law-enforcement officials* - Council of Europe 2010
20. Dovydas Vitkauskas, Grigoriy Dikov *Protecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights* - Strasbourg 2012
21. Millar G. Ghid privind libertatea de exprimare pentru judecători și jurnaliști din Republica Moldova. Chișinău: Bons Offices, SRL, 2010. 208 p.
22. Charrier J.L., Chiriac A. Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Chișinău: LexisNexis Litec, 2008. 724 p.

Pagini web

1. Consiliul Europei: www.coe.int
2. Curtea Europeană: <http://www.echr.coe.int/>
3. Programul HELP al Consiliului Europei: <http://help.ppa.coe.int/>
4. Curtea Supremă de Justiție: <http://despre.csj.md/>
5. Ministerul Justiției al RM: <http://www.justice.md/md/cedo/>
6. Centrul de Resurse Juridice din Moldova: www.crjm.org
7. Organizația obștească „Juriștii pentru Drepturile Omului”: <http://www.lhr.md>